

## АНОТАЦІЯ

*Філіпчук Ю.В.* Архітектурна типологія театральних-видовищних центрів для дітей та молоді. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування (19 – Архітектура та будівництво). – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерства освіти і науки України, Львів, 2021.

В дисертаційному дослідженні автором розв'язано конкретне наукове завдання – розробка архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді та особливостей їхнього проектування в умовах сучасної України з урахуванням збереження українських національно-культурних традицій.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у визначенні напрямків розвитку структуро-формуваньних принципів архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді, які є актуальними для умов сучасної України. Автором дисертації отримано такі наукові результати:

Вперше:

1. Розроблено науково обґрунтовані положення архітектурної типології та проектні пропозиції нових типів театральних-видовищних центрів для дітей та молоді.

2. Сформовано класифікацію театральних-видовищних центрів для дітей та молоді за містобудівним розташуванням, архітектурно-типологічними, естетичними та конструктивними рішеннями.

3. Запропоновано структуро-формуваньні принципи архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді: за розміщенням на ділянці; за композицією фасадів та їх стильовим вирішенням; за урбаністичним вирішенням.

4. Подано рекомендації щодо складу приміщень і їх зав'язків будівель театральних-видовищного центру для дітей та молоді у вигляді структурної моделі.

Набуло подальшого розвитку:

1. Узагальнення дослідження архітектури театральних-видовищних та культурно-просвітницьких будівель та споруд в Україні та за кордоном.

2. Створення джерельної бази досліджень архітектурної типології театральних-видовищних об'єктів для дітей та молоді.

3. Доповнення термінів та визначень понять в галузі театральної архітектури.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробленні пропозицій нових типів театральних-видовищних центрів для дітей та молоді, на основі запропонованих структуро-формульних принципів проектування та будівництва театральних-видовищних об'єктів для дітей та молоді, апробованих за кордонами України, які є актуальними для розвитку нашої національної архітектури. Результати роботи можуть бути використані для складання завдань на проектування нових, реконструкції існуючих театральних-видовищних будівель, завдань для діяльності науково-дослідних інституцій, під час формування навчальних програм і курсів в українських архітектурних школах та споріднених закладах України.

За результати здійсненого аналізу використаних джерел історичного формування та розвитку дитячого дозвілля висвітлено особливості їх архітектури та організації предметно-просторового середовища в Україні та світі. Проаналізовано та висвітлено еволюцію дитячого дозвілля в часі, просторі, архітектурі, визначено основні жанри дитячого дозвілля і його концептуальні складові. Виявлено форми дитячого дозвілля, які можуть бути використані при створенні театральних-видовищних центрів для дітей та молоді в сучасній Україні.

Аналіз та систематизація джерел присвячених темі дослідження, а це 170 позицій, виявив, що питання присвячені вивченню архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді були мало дослідженими. Недослідженими виявилися принципи архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді, що має негативні наслідки в їх проектуванні. У ході проведення аналізу автором було створено джерельну базу за темою дисертаційного дослідження.

Автором розроблено методику дослідження архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді, яка відповідає загальній методиці комплексного наукового дослідження і спирається на методики опановані на кафедрі дизайну архітектурного середовища Національного університету «Львівська політехніка».

Проведено аналіз вітчизняного та закордонного досвіду проектування та будівництва культурно-просвітницьких та театральних-видовищних центрів для дітей та молоді. На основі узагальнення результатів проектування, автором визначена основна група чинників, які впливають на формування архітектури театральних-видовищних центрів для дітей та молоді. Також за узагальненням результатів проектування, яке проводилось в історично-сформованому, ландшафтному та урбаністичному середовищах наведено головні принципи проектування культурно-просвітницьких та театральних-видовищних центрів в Україні на початку ХХІ століття.

Сформовано принципи архітектурної типології за якими можна класифікувати театральні-видовищні центри для дітей та молоді, всіх трьох типологічних груп слід класифікувати як архітектурні типи із спеціальними ознаками. В той же час названі вище типи можуть мати спільні ознаки з іншими театральними-видовищними і культурно-просвітницькими будівлями. Такими як архітектурно-естетичними рішеннями, інтеграція в міське середовище, за архітектурно-конструктивним рішенням.

Проведений аналіз результатів опитування театральних діячів зі Львова, Івано-Франківська, Луцька, Черкас, Полтави, Торонто, довів, що вони у своїй творчій діяльності спираються на архітектурно-сценографічні принципи, які виходять за жорсткі рамки існуючої театральної типології в Україні. Аналіз анкетування архітекторів-практиків висвітлив, що всі вони обізнані з феноменом театального синтезу, коли творча діяльність не розмежовується, а також з заходами і засобами по творенню такої архітектури, що принципи, за якими може створюватись нова типологія сьогодні, буде мати розвиток і в майбутньому.

Розроблено автором дисертації структуро-формувальні принципи архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді. Запропоновано класифікацію театральних-видовищних об'єктів за наступними ознаками: а). за містобудівним розташуванням; б). за архітектурно-типологічним вирішенням; в). за композиційним та стильовим вирішенням. В дисертації подані рекомендації щодо складу приміщень і їх зав'язків будівель театральних-видовищного центру для дітей та молоді у вигляді структурної моделі. Автор зазначає, що в умовах реального проектування подана модель зазнає трансформації.

Апробація структуро-формувальних принципів архітектурної типології театральних-видовищних центрів для дітей та молоді була здійснена автором дисертації у ряді проектних пропозицій, які були впроваджені в 20-ти проектах різних рівнів – в навчальному (14), пошуковому (1), конкурсному (2) та реальному (3) проектуванні. В проектно-пошуковій діяльності автора було апробовано і розвинуто архітектурні ідеї різних варіантів театральних-видовищних центрів для дітей та молоді. Деякі з них є реальними проектами і можуть бути актуальними в сучасних умовах нових національних, ідеологічних, соціально-культурних досягнень та естетичних уподобань сьогодення.

**Ключові слова:** архітектурна типологія, театральні-видовищні центри для дітей та молоді, театральна архітектура, архітектурна сценографія, класифікація будівель, принципи архітектурної типології, тенденції розвитку архітектури, чинники впливу на архітектуру, дитяче дозвілля.

## ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ТА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### В колективні монографії:

1. **Filipchuk, Yu.**, 2017. The architectural creation of theatrical and entertainment centers for children and youth as a factor of increasing the attractiveness of cities in Ukraine. The example of the puppet theater in Kropyvnytskyi. *Zabudowa na obszarach zurbanizowanych. Zagrozonych oraz trudnych/ Development in urbanized, endangered and difficult areas: praca pod redakcja Joanny Gil-Mastalerczyk, Monografia, Architectura 6*, pp.56-61.

### В періодичному виданні Польщі:

2. Proskuriakov, V. I., **Filipchuk, Yu. V.**, Krasylnykov, O. V., 2017. Introduction of conceptual project ideas into the realia of modern Ukraine architecture. (Based on the example of an international student's design seminar concerning renovation of an assembly hall in the first academic building of Lviv Polytechnic National University with extending theatrical function). *Czasopismo "Srodowisko Mieszaniowe/ Housing Enviroment"*, 20, pp.68-73. (BazTech, BazHam, Index Copernicus Journal Master List, ERICH PLUS).

### В наукових фахових виданнях України:

3. Проскуряков, В. І., **Філіпчук, Ю. В.**, 2014. Тенденції розвитку сучасної архітектури лялькових театрів (на прикладі театру ляльок в м. Кіровограді). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Архітектура, 793*, с.253-255.

4. Проскуряков, В. І., **Філіпчук, Ю. В.**, 2017. Гіпотеза архітектурного творення театральних-видовищних центрів для дітей та молоді на прикладі розбудови лялькового театру у місті Кропивницький. *Архітектурний Вісник КНУБА, 13*, с.168-173.

5. **Філіпчук, Ю. В.**, 2018. Театральні-видовищні будівлі для «дитячої та юнацької аудиторії» в майбутньому. За попередніми результатами анкетного опитування діячів національного і світового театрів щодо їх типології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Архітектура, 895*, с.100-104.

6. **Філіпчук, Ю. В.**, 2019. Розбудова просторів і функцій Львівського театру ляльок для створення театральньо-видовищного центру для дітей та молоді. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Архітектура, 911, с.25-29.*

#### **В інших виданнях України:**

7. **Філіпчук, Ю. В.**, 2019. Тенденції проектування культурно-просвітницьких та театральньо-видовищних будівель. Сьогодні і в майбутньому. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Архітектура, Т1, №2s, с.92-96.*

#### **Тези та матеріали конференції:**

8. **Філіпчук, Ю. В.**, 2017. Проблеми, реалії, перспективи формування архітектури театральньо-видовищних центрів для дітей, юнацтва та молоді. В: *Наукове товариство імені Шевченка, Тези доповідей молодіжної секції Комісії архітектури та містобудування підготовані до участі в XXVIII Науковій сесії наукового товариства ім. Шевченка.* Львів, Україна, 24 березня 2017. Львів: б.в., с.26-27.

9. **Філіпчук, Ю. В., Проскуряков, В. І.**, 2018. Формування архітектури театральньо-видовищних центрів для дітей та молоді, як новий тип будівлі національної театральної мережі. В: *Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції Архітектура історичного Києва. Контекст і втручання.* Київ, Україна, 24 листопада 2017. Київ: КНУБА, с.126-127.

10. **Філіпчук, Ю. В.**, 2018. Розвиток архітектурних ідей в проектах і будівлях театральньо-видовищних центрів для дітей та молоді. В: *Наукове товариство імені Шевченка, Матеріали доповідей Комісії архітектури та містобудування НТШ, підготовані до XXIX Науковій сесії наукового товариства ім. Шевченка.* Львів, Україна, 28-29 березня 2018. Львів: б.в., с.64-67.

## ANNOTATION

*Yurii Filipchuk*. Architectural typology of theater and entertainment centers for children and youth. - Scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation for obtaining a PhD degree in the field of study 191 - Architecture and Town Planning. Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2021.

The dissertation research solved a specific scientific task - the development of the architectural typology of theater and entertainment centers for children and youth and the peculiarities of their design in modern Ukraine, taking into account the preservation of Ukrainian cultural traditions.

The scientific novelty of the obtained research results is to determine the development direction of the structural and formative principles of the architectural typology of theatrical and entertainment centers for children and youth, which are relevant to the conditions of modern Ukraine. The author of the dissertation obtained the following scientific results:

For the first time:

1. Scientifically substantiated statements of architectural typology and project proposals of new types of theatrical and entertainment centers for children and youth have been made.
2. The classification of theatrical and entertainment centers for children and youth has been developed taking into account town-planning location, architectural and typological blend as well as aesthetic and constructive solutions.
3. The structural and formative principles of the architectural typology of theatrical and entertainment centers for children and youth according to the location on the site, the composition of the facades and their stylistic solution as well as the urban solution has been proposed.
4. Recommendations on the composition of the premises and the building of the theater and entertainment center for children and youth in the form of a structural model were put forward.

Further developed:

1. Generalization of research of architecture of theatrical-entertaining and cultural-educational buildings and constructions in Ukraine and abroad.

2. Creation of a source research base of architecture of theatrical and entertainment objects for children and youth.

3. Addition of terms and definitions in the field of theatrical architecture.

The practical significance of the obtained results lies in the development of proposals for new types of theater centers for children and youth, based on the proposed structural and formative principles of design and construction of theater and entertainment facilities for children and youth, tested abroad in Ukraine, which are relevant to the development of our national architecture. The results of the work can be used to compile tasks for the design of new and reconstruction of existing theater and entertainment buildings as well as tasks for the activities of research institutions, during the formation of curricula and courses in Ukrainian architectural schools and related institutions.

According to the results of the analysis of literary sources of historical formation and development of children's leisure, the peculiarities of their architecture and organization of subject-spatial environment in Ukraine and the world are highlighted. The evolution of children's leisure in time, space and architecture is analyzed as well as the main genres of children's leisure and its conceptual components are determined. Forms of children's leisure that can be used to create a theater and entertainment center for children and youth in modern Ukraine have been identified.

Analysis and systematization of the sources devoted to the research topic, which is 170 items, found that the issue of architectural typology of theater and entertainment centers for children and youth was barely explored. The principles of the architectural typology of theater and entertainment centers for children and youth, which has negative consequences in their design, turned out to be unexplored. During the analysis, the author created a source base on the topic of dissertation research.

The author has developed a method of research of the architectural typology of theater and entertainment centers for children and youth, which corresponds to the general method of complex research and is based on methods mastered at the



Department of Architectural Environment Design of Lviv Polytechnic National University.

The analysis of domestic and foreign experience in the design and construction of cultural, educational and theatrical centers for children and youth has been carried out. Based on the generalization of design results, the author has identified the main group of factors that influence the formation of the architecture of theater and entertainment centers for children and youth. Also, summarizing the results of design, which was carried out in historically formed, landscape and urban environments, the main principles of designing cultural, educational and theatrical centers in Ukraine at the beginning of the XXI century are presented.

The principles of architectural typology have been formed, according to which theatrical and entertainment centers for children and youth can be classified; all three typological groups should be classified as architectural types with special features. At the same time, the above types may have common features with other theatrical, cultural and educational buildings. For example, architectural and aesthetic solutions, integration into the urban environment, according to the architectural and constructive solution.

The survey results of theater figures from Lviv, Ivano-Frankivsk, Lutsk, Cherkasy, Poltava, Toronto, proved that their creative activity is based on architectural and scenographic principles that go beyond the strict framework of the existing theater typology in Ukraine. The analysis of the questionnaire of architects-practitioners revealed that they are all familiar with the phenomenon of theatrical synthesis, when creative activity is not differentiated, as well as with measures and means to create such architecture that the principles by which a new typology can be created today will develop in the future.

The author of the dissertation has developed the structural and formative principles of the architectural typology of theater and entertainment centers for children and youth. The classification of theatrical and entertainment objects has been put forward according to the following features: a). town-planning location; b). architectural and typological solution; in). compositional and stylistic solution. The

dissertation provides recommendations on the composition of the premises and theatrical and entertainment center for children and youth in the form of a structural model. The author notes that the given model undergoes transformation in conditions of real design.

Approbation of structural and formative principles of architectural typology of theatrical and entertainment centers for children and youth was carried out by the author of the dissertation in a number of project proposals which were implemented in 20 projects of different levels - educational (14), research (1), competitive (2), and actual (3) design. During the design and research processes, the author tested and developed different architectural ideas of theatrical and entertainment centers for children and youth. Some of them are real projects and can be relevant to modern conditions of new national, ideological, socio-cultural achievements and aesthetic preferences.

**Keywords:** architectural typology, theater and entertainment centers for children and youth, theatrical architecture, architectural scenography, classification of buildings, principles of architectural typology, trends in architecture, factors influencing architecture, children's leisure.